

PINKSTEREN 2016 DOMINICUS AMSTERDAM
ANNEWIEKE VROOM
OVERWEGING: WAAIEN EN WACHTEN
Lezing: Handelingen 2: 1-12, Naardense bijbel

I

Dat laatste vers van die bijbel-lezing vind ik zo leuk. Eerst al dat blazen van de geest, vuurtongen en dan al die pelgrims, overal vandaan, die hun moedertaal horen, over 'de grote dingen van God'. En dan de zo menselijke reactie: ze 'ston- den versted' met z'n allen, en '*in grote verlegenheid heeft de een tot de ander gezegd: wat wil dit zijn?*' Ja, mensen, wij staan toch maar wat te kijken hier op aarde, met z'n allen: wat is het? Wat wil het zijn?

De evangelist Johannes vraagt zich dat ook af. Wij hoeven het amper meer te lezen, maar goed, omdat het zo mooi is:

'De wind waait waarheen hij wil,
je hoort zijn stem
maar je weet niet vanwaar hij komt
en waarheen hij gaat (...).

(Naardense bijbel, Joh.3:8)

U weet wel dat de woorden voor wind en geest hetzelfde zijn in het Grieks, *pneu- ma*. Wonderlijk beeld voor God, de wind. Wat is dat, zijn als de wind?

Om de metafoor te begrijpen moeten wij denk ik even de weerberichten van de tv wegdenken, met die keurige kaarten en waarzeggende weervrouwen en mannen. Je kunt je beter even een peuter wanen, zoals je ze weleens ziet voorop de fiets bij hun moeder of vader. Stel je even voor, je fietst er net voorbij, en ziet van de zijkant zo'n peutertje in haar zitje. Het hoofdje hobbelt nog een beetje op de romp, ik denk omdat het nekje nog heel soepel is. En dan doet ze haar oogjes een beetje dicht, want ineens waait er een briesje. En, ik weet niet of u het weleens gezien heeft, maar dan steekt ze die wangetjes een beetje in de wind, om het beter te voelen.

Ik denk dat er die beleving van de wind in die metafoor zit. De wind, alsof je haar nog niet zo vaak hebt gevoeld, nog niet zo goed kent. Ze komt zomaar - en je hebt niets anders te doen dan even je wangen erin steken. Echt een frisse ervaring.

En waar kwam die wind vandaan? Het oosten wellicht, maar daarvoor? En wie gaat ze straks aanraken? Misschien een langs rennende hond, die zijn oren lekker laat wapperen.

Zo is de geest blijkbaar. In het leven, in ons, steken er briesjes op, en als ze goed zijn, steken wij onze wangen er even in, of we wapperen met onze oren voor wie dat kan, voor zolang het duurt.

II

Ik moest denken aan een film van de Nederlandse regisseur Joris Ivens, met de franse titel *Une histoire de vent*, een geschiedenis van de wind (1988/9). Het gaat over een regisseur, die de wind wil filmen. Hij wilde dat in zijn eerste film al, leren

we, en nu is hij oud en probeert het nogmaals. Maar hij mag dan een leven lang gefilmd hebben, het probleem blijft: de wind laat zich niet vastleggen.

De regisseur wil het wel, en hij gaat er ook voor. Hij reist met een filmcrew naar China, en verzamelt talloze beelden met sporen van de wind. Je ziet de wind in de dampwolken boven een sloot, in de linten van de Chinese danseressen, en je hoort haar als een suizen wanneer er een trein het station binnenrijdt.

Maar de regisseur wil hem echt te pakken krijgen, in een groots en onomstotelijk beeld, in een pure vorm. Hij trekt met zijn crew volgeladen met zware spullen de Gobi woestijn in, in Mongolië. En dan zien we ze zitten, met hun apparatuur tussen de eindeloze zandduinen. Een spannende stille scene volgt. Maar: geen korreltje zand beweegt. Het is muisstil in de woestijn. Dan zegt iemand uit de crew - iemand die het weerbericht raadpleegde - 'de wind komt voorlopig niet'.

Wat denkt u als er nu iemand binnenkomt, mijn microfoon pakt en zegt wat al in de lucht hangt: *de wind komt voorlopig niet*.

Wat zou u doen?

III

Het deed mij denken aan een boeddhistisch verhaal, ook in China gesitueerd.

Zen-monnik Tsjeng reist de afgelegen kloosters in de bergen van China langs om de *dharma*, de leer of beter de wijsheid, te prediken. Hij komt aan in een klooster waar hij zal preken over waar de monniken zo naar zoeken, *het geheim van de oorspronkelijke geest*. Hij spreekt de monniken steevast aan met 'kaal-koppen!'. Een mooie opmaat, de eerste avond, over natuurlijk leven, over weten met heel je wezen, de vaste zen-thema's. En de tweede avond, zelfde onderwerp, zelfde kracht. Dat gaat zo nog een paar dagen door. Prachtige lezingen, maar wat de oorspronkelijke geest is, dat legt hij niet uit. Hij loopt zelfs wel eens plotseling weg, en dan zegt hij, 'stelletje bedriegers, jullie zoeken het nog steeds buiten je eigen lijf en leden'. Op de laatste avond is men toch wel wat gespannen. Kan hij eens ophouden met die zengrapjes? Zou het nog komen? Meester Tsjeng spreekt weer, over van alles, maar komen doet het niet. Dan ineens staat hij kwiek op van de dharma-stoel. Hij zegt: 'O kaalkoppen, luister nu met alle mogelijke aandacht naar mij! Ik zal jullie nu eindelijk het grote geheim van de oorspronkelijke geest onthullen. Wat ik zeg is het belang-rijkste en meest diepzinnige wat er ooit over is gezegd. *Het geheim van de oorspronkelijke geest*, zegt meester Tsjeng, en hij loopt al richting de uitgang, *dat is er niet!* Dan maakt hij een dwaas ronde-dansje, en vertrekt. Niemand heeft ooit nog iets van hem gehoord of gezien, zegt de tekst. Hij is *gone with the wind*.

Tsjeng belichaamt het grote punt van het zenboeddhisme, dat de oorspronkelijke geest 'niets bijzonders' is. Het is juist helemaal 'dit hier' (ik, jij, wij, dit alles). En tegelijk is het het meest bijzondere, want ze is vrij.

Wij hier spreken niet over de oorspronkelijke, maar over de *heilige* geest. En kunnen wij daarover hetzelfde zeggen? 'Het geheim van de heilige geest - dat is er niet'. Ja, het kan. Dan wijzen wij hierop: ze is geen onbereikbaar mysterie, ze is

gewoon de levensadem die nu door u heen stroomt. En als u hier zit, dan heeft u die, of u er wat van merkt of niet.

Het geheim van de geest is er misschien niet, maar u bent er wel. De geest, die als de wind is, is nooit los verkrijgbaar, ze bestaat altijd belichaamd. Je ziet haar alleen ergens *in* - zoals de wind in de lichtgroene blaadjes van de bomen. *Wel een wonder, geen geheim.*

En *als* ze een lichaam vindt, klinkt ze als je eigen moedertaal, voor iedereen uniek. Hoe klinkt de moedertaal, de taal van de moeder, wat ik graag lees als een metafoor, hoe klinken onze meest oorspronkelijke en intieme woorden? Ik mag hopen zo: als liefde, als tederheid, als gerechtigheid, als genade - de 'grote dingen van God' waar de discipelen het over hebben. Dat klinkt bij ons vanbinnen, zo vertrouwd.

IV

Maar soms is er zoeken en zuchten en wachten op bezieling. Dat je denkt, laat het een harde rukwind zijn, die mij loswoelt - en ik citeer Tsjeng - 'als een struik die gepakt is door de bergwind' .

Dan zitten wij nog in de woestijn te wachten. En terug naar Joris Ivens, want hij zit er ook nog. (Het bijzondere is ook dat hij er echt zat, met zijn crew, want hij speelt zichzelf in de film, zijn laatste.) Hij is gammel, het is heet, te heet - en hij heeft al zo'n tocht achter de rug, een heel leven. En dat lid uit de crew had gezegd, die wind die komt niet. Maar wat deed hij? Hij is blijven zitten.

En na een tijdje komt er een oude Chinese vrouw langs. In ruil voor wat apparaten kan zij de wind wel oproepen, zegt ze. Hmm. Zou het? Hij levert, op hoop van zegen, zijn techniek in. Een handventilator geloof ik, zoiets. En wat doet de vrouw? Ze tekent een figuur in het zand. En dan? Komt er wat?

JA. Het komt. Een grote storm steekt op, machtige beelden. Fantastisch, na de complete stilte de hoog opstuivende zandwolken.

Al blijft de vraag: komt het door dat vrouwtje die een figuur in het zand tekent, dat de wind opsteekt? Wij weten alleen: er is gezocht en gevonden.

Wij tekenen met elkaar zandfiguren, dat is religie: samen zandfiguren tekenen. Zoals meester Tsjeng. Zoals de evangelist Johannes. En zoals wij. We leveren onze techniek in en tekenen figuren in het zand. En soms volgt er een wonder. Zo'n vrouwtje dat je te hulp schiet.

En dan zeg ik tot slot nog dit. Dat tekenen, als wij dat met een beetje tederheid doen, dan is ze er ook al, dat wonder. Dat wonder dat geen geheim is, maar heel nabij te ervaren.